
REGIONAL CULTURE TEACHING IN PRESCHOOL CHILDREN'S EDUCATION

Lorena Lazarić

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Education, Croatia, lorena.lazaric@unipu.hr

Dijana Drandić

Università Istriana di scienze applicate Pula-Pola, Croatia, dijana.drantic@gmail.com

Andrea Bruner

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Education, Croatia, andrea.bruner@unipu.hr

Abstract: With the purpose of understanding, respecting and preserving regional creativity, as well as awakening the interest for and inciting the development of regional identity from the preschool children's earliest age, the aim of this paper was to do a research, based on preschool teachers' attitudes, on the use of the regional wealth and tradition in the educational process at preschool institutions. For the purpose of this pilot research a specially construed questionnaire named *Regional Culture Teaching in the Kindergarten* was used, for which reliability and acceptance for further research was established. It was determined that, through various activities, preschool teachers often used the linguistic and music heritage and traditional crafts and customs adapted to the children's age, and that they encouraged them to use regional speech, as well as to develop positive attitudes to culture, the traditional heritage and regional values. A difference in attitudes was not determined regarding the preschool teachers' socio-demographic characteristics. The obtained results are encouraging and indicate the need for a continuous education of preschool teachers about contents linked to the wealth of a region with the aim to acquire new knowledge, skills and attitudes necessary for the conduction of activities which include regional elements in all preschool institutions.

Keywords: Identity, Language, Cultural Heritage, Preschool Teacher, Traditional Values.

ZAVIČAJ U ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Lorena Lazarić

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Hrvatska,

lorena.lazaric@unipu.hr

Dijana Drandić

Istarsko veleučilište – Università Istriana di scienze applicate Pula-Pola, Hrvatska,

dijana.drantic@gmail.com

Andrea Bruner

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Hrvatska,

andrea.bruner@unipu.hr

Sažetak: U svrhu razumijevanja, poštivanja i očuvanja zavičajnog stvaralaštva kao i buđenja interesa i poticanja razvoja zavičajnog identiteta “od malih nogu” kod djece predškolske dobi, cilj ovog rada bio je istražiti, na temelju stavova odgojitelja, korištenje zavičajnog bogatstva i tradicije u odgojno - obrazovnom procesu u predškolskim ustanovama. Za ovo online pilot istraživanje korišten je posebno konstruiran upitnik *Zavičaj u vrtiću*, za kojeg je utvrđena pouzdanost i prihvatljivost za daljnja istraživanja. Utvrđeno je kako odgojitelji, kroz različite aktivnosti, u svom radu često koriste jezičnu i glazbenu baštinu i tradicijske zanate i običaje prilagođene uzrastu i dobi te da kod djece potiču uporabu zavičajnog govora, razvoj pozitivnih stavova prema kulturi, tradicijskom nasljeđu i zavičajnim vrijednostima. Nije uočena razlika u stavovima s obzirom na sociodemografske karakteristike odgojitelja. Dobiveni rezultati ohrabruju i ukazuju na potrebu kontinuiranog obrazovanja odgojitelja o sadržajima vezanim uz bogatstvo zavičaja u cilju stjecanja novih znanja, vještina i stavova za provođenje aktivnosti korištenjem zavičajnih elemenata u svojim predškolskim ustanovama.

Ključne riječi: identitet, jezik, kulturna baština, odgojitelj, tradicijske vrijednosti.

1. ZAVIČAJ I IZGRADNJA ZAVIČAJNOG IDENTITETA “OD MALIH NOGU” KROZ ODGOJ I OBRAZOVANJE

Zavičajem uglavnom smatramo mjesto, odnosno sredinu, pokrajinu i prostor, na kojem je neka osoba rođena. U zavičaju čovjek proživljava svoje djetinjstvo, ali se kroz boravak u drugim mjestima također veže za mjesta u kojima nije rođen. Stoga, zaključujemo da zavičaj nije samo mjesto u kojem smo rođeni već puno više od toga. Sva

mjesta u kojima je osoba živjela i čije je običaje upoznala dio su zavičajnosti jedne osobe, jer su „sudjelovali“ u stvaranju identiteta te osobe.

Zavičajni elementi prisutni su u odgojno-obrazovnom procesu od najranije dobi djeteta. Važno je djeci pružati zanimljive sadržaje, jer dijete najviše može naučiti primjerima iz neposredne okoline. Tada stječe svoje prve spoznaje te uz okolinu počinje strukturirati svoje mišljenje i usvajati materinski jezik. Najveću ulogu u tome imaju odgojitelji i roditelji. Kako bi se dijete samostalno počelo izražavati, koristimo motive i sredstva koji su djetetu bliski. Djeca lakše uoče pojedine sadržaje ukoliko su ti sadržaji povezani s nečim što je djetetu otprije poznato. Spoznaje o zavičaju u kojem živi, o osjećaju pripadnosti, o čuvanju okoliša, o kulturnoj i prirodnoj baštini te običajima, stvaraju kod djece pozitivne emocije prema zavičaju. Prema tome, tvrdi Jurdana (2015) u odgoju i obrazovanju djeteta treba biti prisutno načelo zavičajnosti. Za Husanović Pejnović (2011, 90): „Zavičaj je skup fizičkih, bioloških i antropogenih čimbenika koji uzajamno utječu jedni na druge u prostoru i vremenu“. Kako bismo sačuvali zavičajni identitet važno je zaštititi i njegovati fizičke, antropogene i prirodne čimbenike. Svaka osoba na svijetu ima svoj jedinstveni identitet, a dio tog identiteta čini zavičaj. Svaki običaj, dijalekt, govor, tradicija i/ili ini baštinski sadržaji dio su zavičajnog identiteta neke osobe.

Za razvoj zavičajnog identiteta ključni su kulturna pripadnost i kulturni identitet, a, kako tvrde Seme Stojnović i Vidović (2012), već prvim ulaskom u vrtić ili školu djeca su u doticaju s različitim kulturama. Važno je da dijete te razlike može vidjeti, opipati, doživjeti, podijeliti s drugima. Kako bi dijete svjesno doživjelo te razlike odgojitelji i roditelji trebaju osmisliti takve situacije i aktivnosti. Svjesni kako manja djeca ne uče kognitivno nego doživljeno i iskustveno, 2002. godine je, slijedeći dječje interese i nudeći im zanimljive poticaje, pokrenut projekt *Djeca, čuvari djedovine* (autorice Seme Stojnović i Vidović) temeljen na baštini, ljudskim vrijednostima i njegovanju interkulturalnosti, s ciljem upoznavanja predškolske djece s vlastitom kulturnom baštinom, učeći ih poštivanju ljudi različitih kultura i zemalja i prihvaćanju različitosti i potičući njihovu znatiželju za istraživanjem svim osjetilima.

Važnu ulogu u otkrivanju zavičaja kao i za razvoj zavičajnog identiteta djece *od malih nogu* imaju svakako jezik i dijalekt. Misli se na upotrebu materinjeg jezika i očuvanje autohtonih kulturnih izričaja kao kulturnih vrijednosti pojedinog područja ili kraja (Vrcić-Mataija i Troha 2016). Zavičajna baština se iz perspektive djece ogleda u povezivanju tradicijskih vrijednosti i svakodnevnih dječjih aktivnosti, što podrazumijeva unošenje sadržaja iz različitih područja u odgojno-obrazovni proces od rane dječje dobi kako bi se potaknulo razvoj regionalnog kulturnog identiteta. Možemo reći da djeca vide i često tumače kulturne razlike oko sebe u skladu s onim što nauče od odraslih, stoga je važno od najranijeg djetinjstva prenositi im vrijednosti koje su ključne za njihovo prihvaćanje i poštivanje različitosti (Lazarić i Drandić, 2017; Drandić, 2013). Bogatstvo različitih identiteta i stvaralaštva različitih kultura koje nalazimo u Istri (Gortan-Carlin i Lazarić, 2017; Sam-Palmić, 2010) pridonosi odabiru brojnih aktivnosti u provođenju odgoja i obrazovanja na temu zavičajnosti. To se bogatstvo posebice očitava u jezičnoj raznolikosti jer su u Istri, uz hrvatski i talijanski standardni jezik, prisutni i dijalekti: istrovenetski (istromletački) dijalekt, materinski jezik gotovo svih talijanskih govornika u Istri, i najčešće čakavsko narječje, rasprostranjeno u cijeloj regiji (Lazarić, Drandić i Žigante, 2016). Važnu ulogu u poticanju zavičajnosti zasigurno ima i jedan od najznačajnijih dječjih festivala, jedinstvena kulturna i jezična manifestacija *Monte librić (Brdo knjiga za djecu)*, kojim se afirmira interkulturalna poveznica i suživot hrvatske i talijanske jezične i kulturne zajednice na istarskom teritoriju i njeguje njegova dvojezičnost. Književnost, posebice ona namijenjena djeci, tvrde Drandić i Lazarić (2020), doprinosi razvoju svijesti i gradi osjećaj pripadnosti jednom kraju, jednoj regiji, ako u svom sadržaju potiče jezičnu raznolikost. Literarno ozračje *Monte Librića* mladom naraštaju pruža uvid u značaj zavičajne književnosti, a njegova se posebnost očituje u njegovoj dvojezičnosti i interkulturalnom ozračju hrvatske i talijanske jezične i kulturne zajednice.

2. TRADICIJSKA KULTURA I ZAVIČAJ

Usmenom predajom nastala je predajna kultura, a dječje tradicijsko stvaralaštvo sadržava sve važne čimbenike takve kulture (Knežević, 1993 prema Dragić, 2016). Dječje tradicijsko stvaralaštvo je važan dio tradicijskog života, a može se sagledati s više različitih disciplina, kao što su: etnomuzikologija, etnologija, antropologija, folkloristika, lingvistika, književnost i dr. Bez navedenih disciplina se ne bi mogla objediniti sveobuhvatnost dječjeg života, jer se djeca izražavaju kroz književnost, pokret, govor, pjesme, glumu i dr. Djeca, prilikom doticaja s odgojno-obrazovnim sustavom, započinju upoznavati kulturu svojeg naroda prvenstveno kao promatrači, ali i kao aktivni sudionici predajne baštine. Utjecaj na dječje igre i osobitost nekog kraja imaju način života, adekvatnost prostora, sredina u kojoj se nalaze te godišnja doba. Kako navodi Dragić (2016) glavni kriterij za uspješan i efikasan rad s djecom je da se prema dobi djeteta odaberu zanimljivi i primjereni sadržaji. Odabrani sadržaji kod djece moraju izazivati znatiželju, neposrednost i pozornost. Zadaća odgojitelja je ponuditi sadržaje kojima će kroz pjesme, priče, pokrete i slično kod djece poticati stvaralaštvo i zadržavati njihovu pažnju.

Rališ i Kukučka (2016) kao primjer dobre prakse navode dječji vrtić „Jabuka” u kojem je u cilju poticanja tradicijske kulture pokrenuta radionica o folkloru. Djeca se kroz radionice upoznaju s narodnim nošnjama svojeg kraja, ali i s tamburaškom glazbom te običajima u skladu s tradicijom. Kako bismo djeci približili temelje kulturne baštine, tvrdi Brajčić (2013), potrebno je poticati njihovu maštovitost i znatiželju, komunikaciju i interakciju s baštinom i kulturom, a u tome veliku ulogu imaju odgojitelji i roditelji. Kroz tradicijsku glazbu i dječji folklor djeca se upoznaju s bogatstvom vlastite kulture te počinju vrednovati bogatstvo i različitost drugih kultura. Uz tradicijsku glazbu, tradicijske instrumente i folkolni izričaj, oni usvajaju glazbu, jezik i kulturu svoga zavičaja, ali i nekog drugog naroda ili kulture.

3. CILJ ISTRAŽIVANJA

Kroz aktivnosti baštinskog sadržaja budimo kod djece interes prema prošlosti, upoznajemo ih s povijesnim i kulturnim vrednotama i poučavamo poštivanju, njegovanju i očuvanju tradicije (Drandić i Lazarić, 2017). Poticanje razvoja zavičajnog identiteta kod djece predškolske dobi uvelike ovisi o stavovima odgojitelja prema tradiciji, kulturi i bogatstvu zavičaja kao važnim dijelovima odgojno - obrazovnog procesa. Pažljivim osmišljanjem odgojitelji mogu zavičajnost provoditi kroz likovne, glazbene, jezične aktivnosti, kroz pokrete i ples, ali i odlaskom u muzeje ili na izložbe.

U svrhu razumijevanja, poštivanja i potrebe za očuvanjem zavičajnog stvaralaštva te buđenja interesa i poticanje razvoja zavičajnog identiteta *od malih nogu* kod djece predškolske dobi, cilj ovog rada bio je istražiti, na temelju stavova odgojitelja, korištenje bogatstva zavičajnosti i tradicije u odgojno - obrazovnom procesu.

4. METODA

Uzorak i mjerni instrument

Slijedom navedenog cilja, u ovom istraživanju postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

- Koriste li i u kojoj mjeri odgojitelji u svom radu s djecom predškolske dobi elemente i sadržaje vezane uz zavičaj?
- Povezuju li vrijednosti zavičaja s poticanjem razvoja zavičajnog identiteta?
- Koriste li odgojitelji u svom radu zavičajni govor?
- Potiču li djecu na korištenje zavičajnog govora?
- Razlikuju li se stavovi odgojitelja o provođenju odgoja i obrazovanja kroz zavičajne vrijednosti?

Istraživanje je provedeno online, koristeći platformu SurveyMonkey.com. Na taj način je u periodu od srpnja do kolovoza 2019. godine slanjem poveznice na dječje vrtiće u Hrvatskoj omogućeno anonimno sudjelovanje odgojitelja odgovaranjem na pitanja iz upitnika. Istraživanju se odazvalo 87 odgojitelja iz cijele Hrvatske koji rade s djecom od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu. Uzorak odgojitelja je bio dovoljan za provedbu pilot istraživanja, kako bismo testirali instrument i prilagodili tvrdnje nekom budućem istraživanju iz područja zavičajnosti. Svi odgojitelji su ženskog spola. Većina odgojitelja (97,70%) u svom radu se služi hrvatskim jezikom, a jedan manji broj talijanskim jezikom (2,3%) ili njemačkim jezikom (1,15%). Od ukupnog broja anketiranih, prema stažu ih možemo grupirati na način da njih 56,32% imaju od 1 do 10 godina staža, 20,69% imaju između 11 i 20 godina staža, te 22,99% imaju više od 21 godinu staža u predškolskoj ustanovi.

U cilju istraživanja zavičajnosti u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi konstruiran je upitnik *Zavičaj u vrtiću* koji se sastojao od dva dijela. U prvom dijelu ispitivale su se sociodemografske karakteristike odgojitelja (spol, jezik kojim se služe u vrtiću te radni staž). Drugi dio upitnika odnosio se na aktivnosti koje provode odgojitelji u svom radu i ispitivanje stavova o korištenju jezične i glazbene baštine, običaja i zanata zavičaja u kojem rade. Odgojitelji su svoja slaganja s priloženim tvrdnjama stupnjevali na Likertovoj skali (1=uopće se ne slažem; 2=uglavnom se ne slažem; 3= niti se slažem niti se ne slažem; 4= uglavnom se slažem; 5= u potpunosti se slažem). Prije obrade rezultata provedenog istraživanja provjerili smo pouzdanost i valjanost instrumenta *Zavičaj u vrtiću* i izračunali koeficijent unutarnje konzistencije Cronbach Alpha koji iznosi $\alpha = .859$. Dobiveni rezultat označava naš instrument pouzdanim i valjanim za mjerenje stavova odgojitelja o provođenju zavičajnosti kod djece predškolske dobi.

5. REZULTATI I RASPRAVA

Odgojitelji su odgovarali na pitanja iz upitnika *Zavičaj u vrtiću* i procjenjivali korištenje sadržaja i elemenata zavičajnosti oslanjajući se na vlastite stavove, znanja i vrijednosti koje posjeduju u organizaciji i provođenju odgojno-obrazovnog procesa s djecom predškolske dobi. Utvrdili smo da odgojitelji u radu s djecom koriste jezičnu i glazbenu baštinu, i to najčešće tradicijske pjesme (89,66%), brojalice (62,07%), zatim priče (50,57%) ili legende (44,83%), nešto rjeđe zagonetke (31,03%), dok ostale aktivnosti, kao što je dječji folklor ili dječje stare igre, koriste vrlo rijetko (19,54%).

Frekvencija odgovora (%) i srednje vrijednosti (Mean) za sve tvrdnje iz upitnika prikazane su u Tablici 1. Najviše rangirana tvrdnja glasi: *Smatram da u vrtiću, kroz odgojno-obrazovni proces vezan za baštinske sadržaje, budimo kod djece interes i radoznalost prema prošlosti, upoznajemo ih s kulturnim i povijesnim vrijednostima te poučavamo njegovanju, poštivanju i očuvanju tradicije* (M=4,40), gdje je uočeno da se većina odgojitelja uglavnom slaže (44,83%) i u potpunosti se slaže (48,28 %), a tek manji dio (6,90 %) se uglavnom ili uopće ne slaže. Bilo je za očekivati da odgojitelji imaju razvijene kompetencije za rad koristeći i poštujući elemente zavičajnosti i bogatstva tradicije, a da pri tome svoja znanja i stavove prema baštini usmjeravaju na poticanje interesa kod djece. Iz toga slijedi tvrdnja *Smatram da je važno poticati zavičajni identitet kod djece predškolske dobi* (M=4,30), što možemo protumačiti činjenicom da velika većina odgojitelja (86,21%) potvrđuje kako poticanje zavičajnog identiteta kod tako male djece vidi u razvoju njihovih pozitivnih osjećaja prema zajednici kojoj propadaju. Osim boravenja u okruženju vrtića, preko 87% odgojitelja je spremno voditi djecu u institucije koje čuvaju vrijednosti zavičaja jer *Odlaskom u obližnje institucije-muzeje-galerije djecu upoznajem[o] s kulturnim i povijesnim vrijednostima kraja u kojem žive* (M=4,29). Tvrdnja koja opisuje *vlastito iskustvo u (pre)poznavanju tradicijske baštine svoga kraja, radi ispravnog izbora sadržaja koji će koristiti u svom odgojno-obrazovnom radu kako bi djeci osigurali razvoj zavičajnog identiteta* (M=28) visoko je rangirana i potvrđena visokim omjerom od 46,51% odgovorima odgojitelja uglavnom se slažem i 41,86% u potpunosti se slažem. Kao primjerenu aktivnost uzrastu predškolske djece odgojitelji posebice ističu dječji folklorni ples s kojim mogu probuditi njihov interes za poštivanjem tradicije (M=4,28). Nadalje, odgojitelji gotovo podjednako visoko rangiraju tvrdnje koje opisuju *glazbene aktivnosti* (M=4,21) i *različite dječje igre* (M=4,21) te one koje imaju porijeklo u tradicijskim igrama (M=4,17) i koje oni prilagođavaju kako bi bile primjerene dječjem uzrastu, smatrajući da takvim oblicima rada potiču kod djece interes i radoznalost za prošlost te ispravan i pozitivan stav prema nasljeđu. U odgovorima odgojitelja primjećujemo da je tvrdnja *Dopuštam djeci korištenje zavičajnog govora* značajno potvrđena kod preko 80% pozitivnih odgovora, što možemo protumačiti i činjenicom da se dijalekt/zavičajni govor često koristi u obitelji te da ga djeca lako usvajaju i komuniciraju na njemu i u okruženju vrtića. Za istaknuti je izrazito prihvaćanje u preko 80% potvrđenih odgovora odgojitelja tvrdnje *Kroz priče o povijesti zavičaja upoznajem djecu s važnim osobama koje su doprinijele očuvanju tradicije i kulture* (M=4,07) i tvrdnje *Tijekom rada u vrtićkoj skupini djecu upoznajem s različitim običajima* (M=4). Obje tvrdnje možemo opisati činjenicom da su djeca po prirodi znatiželjna te da odgojitelji u svom radu često prepoznaju vrijednosti zavičaja, različite važne osobe i običaje, mitove i legende, koje prilagođavaju i približavaju djeci kako da bi im ukazali na vrijednosti, u ovom suvremenom dobu, često zanemarene ili zaboravljene. Odgojitelji se uglavnom slažu (52,87%) i u potpunosti se slažu (22,99%) da osmišljavanjem i provođenjem svakodnevnih aktivnosti u vrtiću potiču kod djece razvoj zavičajnog identiteta (M=3,99), što je važno radi ukupnog kognitivnog, emocionalnog i moralnog razvoja djeteta. Kada se radi o *izražavanju i opisivanju zavičaja* (M=3,80), upoznavanju djece sa *starima zanatima* (M=3,59), *korištenju dijalekta u međusobnim razgovorima s djecom* (M=3,57) ili *prihvaćanju aktivnosti na teme o zavičaju* (M=3,02) u odnosu na druge teme, odgojitelji vide mjesta napretku. Naime, navedene su tvrdnje kod odgojitelja naišle na veće promišljanje u odgovorima te je veći broj njih iste procijenio primjerenijima za rad s djecom školskog uzrasta.

Tablica 1. Stavovi odgojitelja o korištenje bogatstva zavičajnosti i tradicije u odgojno - obrazovnom procesu

Tvrdnje	Min	Max	Mean	1	2	3	4	5
Kroz svakodnevne aktivnosti u vrtiću potičem razvoj zavičajnog identiteta kod djece.	1	5	3,93	2,30%	1,15%	20,69%	52,87%	22,99%
Smatram da je važno poticati zavičajni identitet kod djece predškolske dobi.	1	5	4,30	0,00%	4,60%	9,20%	37,93%	48,28%
Djeca se lakše izražavaju kada se radi o temama njihovog zavičaja.	1	5	3,80	2,30%	6,90%	26,44%	36,78%	27,59%
Djeca više prihvaćaju teme o zavičaju od drugih tema.	1	5	3,02	11,49%	10,34%	48,28%	24,14%	5,75%
Tijekom rada u vrtićkoj skupini upoznajem djecu sa starim zanatima zavičaja.	1	5	3,59	2,33%	15,12%	22,09%	41,86%	18,60%
Tijekom rada u vrtićkoj skupini djecu upoznajem s različitim običajima.	1	5	4,00	2,35%	5,88%	8,24%	56,47%	27,06%
Posebnu pažnju posvećujem korištenju dijalekta u	1	5	3,57	6,90%	9,20%	28,74%	29,89%	25,29%

međusobnim razgovorima s djecom.								
Različitim aktivnostima potičem interes i radoznalost prema tradicijskim vrijednostima i zavičaja.	1	5	4,05	1,15%	2,30%	16,09%	51,72%	28,74%
Jednostavnim tradicijskim igrama razvijam kod djece interes za očuvanjem tradicije.	1	5	4,17	1,16%	1,16%	10,47%	53,49%	33,72%
Kroz priče o povijesti zavičaja upoznajem djecu s važnim osobama koje su doprinijele očuvanju i tradicije i kulture.	1	5	4,07	2,30%	3,45%	14,94%	43,68%	35,63%
Kroz različite igre primjerene dječjem uzrastu potičem kod djece interes i radoznalost prema prošlosti te ispravan i pozitivan stav prema nasljeđu.	1	5	4,21	0,00%	3,45%	11,49%	45,98%	39,08%
Kroz različite glazbene aktivnosti te dječji folklorni ples koji objedinjuje tradicijsko glazbeno stvaralaštvo, kod djece budim interes, razumijevanje i poštivanje narodnog stvaralaštva i potrebu za njegovim očuvanjem.	1	5	4,21	1,15%	1,15%	12,64%	45,98%	39,08%
Dječji folklorni ples objedinjuje tradicijsko glazbeno stvaralaštvo te kod djece budi interes, razumijevanje i poštivanje narodnog stvaralaštva.	1	5	4,28	0,00%	0,00%	13,79%	44,83%	41,38%
Smatram da je važno da odgojitelji često prema vlastitim iskustvima i (pre)poznavanju tradicijske baštine svoga kraja izabiru sadržaje koje će koristiti u svom odgojno-obrazovnom radu kako bi djeci osigurali razvoj zavičajnog identiteta.	1	5	4,28	0,00%	2,33%	9,30%	46,51%	41,86%
Dopuštam djeci korištenje zavičajnog govora.	1	5	4,18	0,00%	5,75%	13,79%	36,78%	43,68%
Odlaskom u obližnje institucije/muzeje/galerije djecu upoznajem s kulturnim i povijesnim vrijednostima kraja u kojem žive.	1	5	4,29	2,30%	2,30%	8,05%	39,08%	48,28%
Smatram da u vrtiću, kroz odgojno-obrazovni proces vezan za baštinske sadržaje, budimo kod djece interes i radoznalost prema prošlosti, upoznajemo ih s kulturnim i povijesnim vrijednostima te ih poučavamo njegovanju, poštivanju i očuvanju tradicije.	1	5	4,40	0,00%	1,15%	5,75%	44,83%	48,28%

I=uopće se ne slažem; 2=uglavnom se ne slažem; 3=neodlučan; 4=uglavnom se slažem; 5=u potpunosti se slažem
S obzirom da su sudionici u našem istraživanju bili isključivo odgojitelji ženskog spola, nismo radili analizu rezultata na eventualne razlike u stavovima, već smo analizirali varijance različitih grupa kod dvije varijable: radni staž odgojitelja i jezik koji govore (hrvatski, talijanski i njemački). Uspoređujući odgovore odgojitelja na sve tvrdnje iz upitnika s obzirom na njihov radni staž u predškolskoj ustanovi, sociodemografskom varijablom koja bi eventualno mogla pokazati neke značajne razlike, jednofaktorskom analizom varijance ANOVA, dobili smo slijedeće rezultate: nije utvrđena statistički značajna razlika na nivou $p < 0.05$ u rezultatima tri skupine ispitanika: od 1 – 10 godina staža, od 11 do 20 godina staža te iznad 21 godinu staža: $F(2, 84) = 2.47$, $p = 0.66$. Pored toga usporedili smo i analizirali dobivene rezultate kod varijable jezik, gdje također nije utvrđena statistički značajna razlika na nivou $p < 0.05$ u rezultatima tri skupine ispitanika: hrvatski jezik, talijanski jezik i njemački jezik, a rezultat je $F(2, 84) = 3.38$, $p = 0.49$.

Utvrđeno je da odgojitelji, bez obzira na radni staž i jezik koji govore, podjednako pažljivo osmišljaju teme i sadržaje vezane uz zavičaj koje s djecom provode kroz različite glazbene aktivnosti (dječji folklor, pokrete, ples, igre) jezične aktivnosti (govor, dijalekt, priče), ali i posjetom muzeja i/ili galerija. Naime, kroz cijeli odgojno-obrazovni proces vezan za zavičajne sadržaje, potiču kod djece interes i radoznalost prema prošlosti, upoznaju ih s kulturnim i povijesnim vrijednostima te poučavaju njegovanju, poštivanju i očuvanju tradicije.

6. ZAKLJUČAK

Sama ideja uvođenja zavičajnih tema i sadržaja u odgojno – obrazovni proces djece predškolskog uzrasta, temeljena je na zavičajnim vrijednostima i polazi od činjenice da očuvanjem posebnosti bogate tradicije i kulture zavičaja, u okruženju u kojem odrastaju i koje najbolje poznaju, potičemo kod djece interes i ljubav prema tradicijskim dječjim igrama, pričama, legendama, tradicionalnim običajima i folkloru, lokalnoj kulturnoj baštini i starim tradicijskim zanatima te zavičajnom govoru.

Prema rezultatima koje smo dobili možemo očekivati da će odgojitelji potaknuti interes i radoznalost kod djece za zavičajne teme te da će u vrtiću, kroz različite aktivnosti prilagođene dobi i uzrastu djece, približiti vrijednosti kulture kojoj pripadaju. Poučavanjem kulturnih i povijesnih vrijednosti poučavamo djecu njegovanju, poštivanju i očuvanju tradicije i svojeg dijalekta te ispravnom i pozitivnom stavu prema nasljeđu i kulturi kraja iz kojeg dolaze. Zavičajni identitet stoga podrazumijeva prihvaćanje, njegovanje i razvijanje vrijednosti obitelji, zajednice i društva, kao i tradicije kojoj pripadamo.

Iako su u ovom istraživanju uočena ograničenja koja smo naveli, a odnose se na broj ispitanika odgojitelja koji su prihvatili istraživanje i odgovarali na pitanja, rezultati koje smo dobili mogu poslužiti boljem razumijevanju vrijednosti zavičajnih tema i elemenata u odgojno – obrazovnom procesu djece predškolske dobi. Ovim se istraživanjem želi potaknuti interes odgojitelja za uvođenjem zavičajnosti u aktivnosti koje provode u vrtiću u cilju poticanja cjelokupnog razvoja djeteta. Odgojitelji bi trebali biti otvoreni za kontinuirano učenje i spremni na unapređivanje prakse korištenjem ispravnih metoda i postupaka kako bi pridonijeli izgradnji, kako osobnog i zavičajnog, tako i nacionalnog identiteta djeteta.

LITERATURA

- Brajčić, M. (2013). *Dijete i kulturna baština – učenje u muzeju*. Split: Sveučilište u Splitu. <http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Marija.Brajcic.DIJETE.I.KULTURNA.BASTINA.UCENJE.U.MUZEJU.pdf>
- Dragić, J. (2016). Tradicijska kultura kao dio odgojno-obrazovnog rada. U: Mlinarević, V., Vonta, T. & Borovac, T. (ur.) *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje – izazovi i perspektive*. Zbornik radova / 5. međunarodni stručni i znanstveni skup. Osijek: Dječji vrtić Osijek, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. str, 289-294.
- Drandić, D. (2013). Interkulturalne kompetencije nastavnika i barijere u interkulturalnoj komunikaciji. U: Posavec, K. & Sablić, M. (ur.) *Pedagogija i kultura - Interkulturalna pedagogija: prema novim razvojjima znanosti o odgoju* (p.73-82). Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo.
- Drandić, D. & Lazarić, L. (2020). Monte Librić, regionality in context. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33,1, 1255-1264, DOI: 10.1080/1331677X.2020.1723428
- Drandić, D. & Lazarić, L. (2017). Traditional music games in kindergarten. U: Vidulin, S. (ur.) *Budućnost glazbene nastave: diskursi o pedagogiji u glazbenoj umjetnosti. Glazbena pedagogija u svijetu sadašnjih I budućih promjena 5*, Zbornik radova s Petog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga (str.72-89). Pula: Muzička akademija u Puli, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Gortan-Carlin, I. P. & Lazarić, L. (2017). Regional Cultural Awareness of Educational Sciences Students with a Special Review of the Istrian Regional Music. *Glasbenopedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*, 27, 117-131.
- Husanović Pejnović, D. (2011). *Održivi razvoj i izvanučionička nastava*. Zagreb:Školaska knjiga
- Jurdana, V. (2015). *Igri. Mala zavičajna čitanka* (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervaisa). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Lazarić, L., Drandić, D. & Žigante, L. (2016). Razvoj dvojezičnosti u višekulturnom okruženju talijanskog vrtića. U: Zrilić, S. (ur.) *Suvremeni pristup odgoju i obrazovanju darovite djece i učenika* (str.79-93). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Rališ, K. & Kukučka, A. (2016). Folklorno stvaralaštvo u dječjem vrtiću. U: Mlinarević, V., Vonta, T. & Borovac, T. (ur.) *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje – izazovi i perspektive*, Zbornik radova / 5. međunarodni stručni i znanstveni skup (str, 323-325). Osijek: Dječji vrtić Osijek, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.
- Sam-Palmić, R. (2010). Glazbena ljestvica, sukonstrukt interkulturalnog glazbenog odgoja i obrazovanja s posebnim osvrtom na istarsku ljestvicu. *Magistra Iadertina*, 5, 53-63.
- Seme Stojnović I. & Vidović, T. (2012). *Djeca – Čuvari djedovine*. Model vrtića s hrvatskim identitetom i njegovanjem interkulturalnosti. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Vrcić-Mataija, S. & Troha, J. (2016). Zavičajnost u hrvatskoj dječjoj književnosti. *Magistra Iadertina*, 11(1), 131-150.